

NIKARAGUA VA AQSH O'RTASIDAGI NIZO XALQARO SUD TAHLILIDA

Suyunboev Ilxom Oybek o'g'li

(O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Toshkent davlat universiteti magistratura bosqichi magistranti)
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11261458>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-May 2024 yil
Ma'qullandi: 15-May 2024 yil
Nashr qilindi: 23-May 2024 yil

KEY WORDS

Nikaragua, AQSh, Sandinista hukumati, davlatlarning ichki ishlariga aralashnaslik prinsipi, kontras, Xalqaro adolat sudi.

ABSTRACT

Mazkur maqola Xalqaro-huquqiy javobgarlik xalqaro huquq normalarini va o'z xalqaro majburiyatlarini buzgan xalqaro huquq subyekti uchun kelib chiqadigan yuridik oqibatlar haqida bayon etib, xalqaro munosabatlarda Nikaragua va AQSH o'rtasidagi nizoli holat yuzasidan kelib chiqqan amaliyotga to'xtalib o'tilgan.

Nizoning kelib chiqishi. 1979-yil iyul oyida Markaziy Amerikadagi Nikaragua davlatida Sandinista Milliy Ozodlik Fronti tomonidan o'sha paytdagi Somosa diktatorlik hukumati ag'darib tashlanadi. Hokimiyat tepasiga kelgan Sandinista ozodlik hukumatining qo'shni davlatlardagi hukumatlarga qarshi harakatlariga qurol-yarog' bilan yordam berishidan cho'chigan AQSHning Reygan hukumati Nikaragua davlatiga qarshi kurashavotgan ichki gerilla kuchlari(idora)ga qurol bilan yordam berishni boshlaydi. 1983 yil oxiri yoki 1984 yil boshida Amerika Qo'shma Shtatlari Prezidenti Nikaragua portlariga mina qo'yish uchun Qo'shma Shtatlar hukumat agentligiga ruxsat bergan, 1984 yil boshida Nikaragua ichki suvlarida, uning hududiy dengizining El-Bluff, Korinto va Puerto Sandino portlariga va ularning yaqiniga minalar ushbu agentlikning ko'rsatmalariga binoan yollanma ishchilar tomonidan qo'yilgan. Amerika Qo'shma Shtatlari agentlarining nazorati va logistik yordami bilan minalar qo'yilishidan oldin, undan keyin ham Amerika Qo'shma Shtatlari hukumati konlarning mavjudligi va joylashuvi to'g'risida xalqaro yuk tashishga hech qanday ochiq va rasmiy ogohlantirish bermaganligi va minalarning portlashi natijasida shaxsiy va moddiy jarohatlar kelib chiqqan. Sud 1981-yildan 1984-yil 30-sentabrgacha Qo'shma Shtatlar hukumati Nikaraguada kontras (Nikaragua hukumatiga qurolli muxolifat) tomonidan harbiy va harbiylashtirilgan faoliyat uchun, keyin esa "insonparvarlik yordami" uchun mablag' ajratgan deb topadi. Nikaragua hukumatining fikricha, AQSHning to'liq nazoratida bo'lgan idoraga yordam berishi oqibatida ushbu kichik davlatdan tashqari AQSh tomonidan yollanilgan jangchilar orqali Nikaragua portlarini minalashtirib portb neft-gaz terminallarini va dengiz kuchlariga hujumlar uyushtiriladi. AQSh esa bularning hammasini o'zini-o'zi himoyalash (self-defence) uchun ishlatilganini asos qilib ko'rsatadi.

Nikaraguaning da'vosi. 1984-yil 4-aprel kuni Nikaragua yuqoridagi harakatlarni qoralab, BMT Xavfsizlik Kengashiga rezolyutsiya qabul qilishni so'rsa-da, AQSHning vetosi

bilan qabul qilinmagach, shu yilning sentabr oyida ikki davlatning ham Xalqaro Sud yurisdiksiyasini qabul qilishga oid roziligi asosida yuqoridagi nizoni Xalqaro Sudga topshirib, AQSHning xalqaro huquqqa zid xatti-harakatlari (kuch ishlatish, suverenitetga zarar yetkazish, ichki ishlarga aralashish kabi) va ulaming tezlik bilan to'xtatilishi va nihoyat Nikaraguaga qarshi kompensatsiya to'lash majburivati borligiga qaror qilishini so'rab murojaat qiladi. 1984 yil 9 aprelda Nikaragua Nikaraguada va unga qarshi harbiy va harbiylashtirilgan harakatlar uchun javobgarlik bilan bog'liq nizo bo'yicha vaqtinchalik choralar ko'rish so'rovi bilan birga Amerika Qo'shma Shtatlariga qarshi ish qo'zg'atish uchun ariza berdi. 1984 yil 10 mayda sud vaqtinchalik choralar ko'rish to'g'risida qaror qabul qildi. Ushbu chora-tadbirlardan biri Qo'shma Shtatlardan Nikaragua portlariga kirishni cheklovchi har qanday harakatlarni, xususan, minalarni qo'yishni darhol to'xtatishni va tiyilishni talab qildi. Sud, shuningdek, Nikaraguaning suverenitet va siyosiy mustaqillik huquqi, boshqa har qanday davlat singari, to'liq hurmat qilinishi kerakligini va kuch ishlatish bilan tahdid qilish yoki foydalanishni taqiqlash printsipiga va kuch ishlatmaslik printsipiga zid bo'lgan faoliyat tufayli xavf ostida qolmasligi kerakligini ta'kidladi. -davlatning ichki yurisdiksiyasiga kiruvchi masalalarga aralashish. Sud, shuningdek, yuqorida aytib o'tilgan Farmonda ish yuritish birinchi navbatda sudning yurisdiksiyasi va Nikaragua arizasining qabul qilinishiga oid masalalarga qaratiladi, deb qaror qildi. Ushbu bosqichda yozma sud jarayoni yopilishidan oldin, Salvador Nikaragua arizasini ko'rib chiqish uchun sudning yurisdiksiyaga ega emasligini da'vo qilish uchun ruxsat so'rab, Nizomning 63-moddasiga muvofiq ishga aralashish to'g'risida deklaratsiya berdi. 1984 yil 4 oktyabrdagi qarorida Sud El Salvadorning aralashuv to'g'risidagi deklaratsiyasi jarayonning yurisdiksiya bosqichi bilan bog'liq bo'lganligi sababli qabul qilib bo'lmaydigan deb topdi. 1984 yil 8 oktyabrdan 18 oktyabrgacha bo'lib o'tgan ochiq sud majlislarida har ikki Tomonning bahslarini eshitib, 1984 yil 26 noyabrda Sud ishni ko'rib chiqish vakolatiga ega ekanligi va Nikaraguaning arizasi qabul qilinishi mumkinligi to'g'risida qaror chiqardi. Xususan, u Nikaragua 1929 yilgi deklaratsiyani haqiqiy deb hisobladi va shuning uchun Nikaragua Sud yurisdiksiyasining asosi sifatida Qo'shma Shtatlarning 1946 yilgi deklaratsiyasini qo'llashga haqli (Nizomning 36-moddasi, 2 va 5-bandlari). Keyingi sud jarayoni 1985 yil 18 yanvarda "ushbu ish bo'yicha boshqa sud jarayonlarida qatnashmaslik niyatida" ekanligini e'lon qilgan Qo'shma Shtatlar yo'qligida bo'lib o'tdi. 1985 yil 12 sentyabrdan 20 sentyabrgacha Sud Nikaraguaning og'zaki argumentini va o'zi chaqirgan besh guvohning ko'rsatmalarini tingladi. 1986 yil 27 iyunda Sud mohiyati bo'yicha o'z hukmini chiqardi. Topilmalar Nikaraguada yoki unga qarshi harbiy yoki harbiylashtirilgan harakatlarga nisbatan Qo'shma Shtatlar tomonidan ilgari surilgan jamoaviy o'zini o'zi himoya qilish asoslarini rad etishni va Qo'shma Shtatlar xalqaro odatlar huquqi bilan yuklangan majburiyatlarni buzganligi haqidagi bayonotni o'z ichiga oladi. boshqa davlatning ishlari, boshqa davlatga qarshi kuch ishlatmaslik, boshqa davlatning suverenitetini buzmaslik va tinch dengiz savdosini to'xtatmaslik. Sud, shuningdek, Qo'shma Shtatlar 1956 yildagi ikki tomonlama do'stlik, savdo va navigatsiya shartnomasidan kelib chiqadigan muayyan majburiyatlarni buzganligini va u ushbu shartnomani o'z maqsadi va maqsadidan mahrum qiladigan harakatlarni sodir etganligini aniqladi. U Qo'shma Shtatlar o'z huquqiy majburiyatlarini buzadigan barcha harakatlarni darhol to'xtatishi va undan voz kechishi va Nikaraguaga odatlangan xalqaro huquq va 1956 yildagi majburiyatlarning buzilishi natijasida etkazilgan barcha zararni qoplashi shart degan qarorga keldi. Shartnoma, agar Tomonlar

kelishuvga erisha olmasalar, bu tovon miqdori keyingi jarayonda belgilanishi kerak. Keyinchalik Sud farmoyish bilan Tomonlar tomonidan kompensatsiya shakli va miqdori bo'yicha yozma ariza berish muddatini belgiladi va Nikaragua Memoriali 1988 yil 29 martda topshirildi, Amerika Qo'shma Shtatlari esa o'z shartlarini saqlab qoldi. Ishda ishtirok etishni rad etish. 1991-yil sentabr oyida Nikaragua sudga, jumladan, sud jarayonini davom ettirishni istamasligini ma'lum qildi. Qo'shma Shtatlar sudga to'xtatilishini mamnuniyat bilan qabul qilishini aytdi va Prezidentning 1991 yil 26 sentyabrdagi buyrug'i bilan ish Sud ro'yxatidan olib tashlandi.

Xalqaro Sud yurisdiksiyasi va AQSHning ishda ishtirok etmasligi. Nikaraguaning Xalqaro Sudga murojaatiga qarshi, AQSH sudning ushbu nizo bo'yicha yurisdiksiyasi mavjud emasligini da'vo qilsa-da, sud o'zining 1984-yil noyabr oyidagi qarorida AQSHning barcha dalillarini rad etib, o'z yurisdiksiyasi mavjudligiga qaror qiladi. Bundan qoniqmagan AQSH hukumati Nikaragua bilan tuzilgan 1956-yildagi o'zaro do'stlikka oid bitimni tugatib, Xalqaro Sud yurisdiksiyaga roziligini ham qaytarib oladi va sud protsessida ham ishtirok etmaydi. Biroq, sud Nottebom qoidasi asosida jarayonni davom ettirib, quyidagicha xulosaga keladi. Birinchidan, AQSH xatti-harakatini jamoaviy o'z-o'zini mudofaa qilish huquqiy nuqtayi nazaridan asoslantirib bo'lmaydi. Ikkinchidan, AQSH hukumati Nikaraguaga qarshi kurashayotgan isyonchi kuchlarini tayyorlash, qurol bilan ta'minlash, va moliyalash orqali xalqaro odat huquqi (customary international law)dagi davlat ichki ishlariga aralashmaslik prinsipiga zid harakat qilgan. Uchinchidan, AQSH Nikaragua hududlariga hujum uyushtirishi va isyonchi kuchlariga yordami bilan kuch ishlatishi xalqaro odat huquqidagi kuch ishlatmaslik prinsipini buzadi. To'rtinchidan esa AQSH xalqaro odat huquqi normalarini buzganligi sababli, kelib chiqqan zararlar bo'yicha Nikaraguaga kompensatsiya to'lash majburiyatini oladi. Nikaraguaning portlariga minalarning joylashtirilishi AQSH Prezidenti ruxsati bilan amalga oshirilgan bo'lib, AQSH hukumati tomonidan yollanilgan shaxslar tomonidan AQSH ma'murlarining nazorati va harbiy yordami bilan amalga oshirilgan. Neft quvurining portlatilishi, va dengiz kuchlari bazasiga uyushtirilgan hujum, neft omboriga qilingan hujum ham AQSH amaldorlari tomonidan rejalashtirilgan, buyruq berilgan, nazorat qilingan va amalga oshirilgan operatsiyalar bo'lib, AQSH tomonidan yollangan shaxslar ijro etgan ishlar bo'lgani uchun AQSHga tegishli hisoblanadi. Nikaraguaning havo hududiga kirib uchib o'tishlarning bir qismi ham AQSHga tegishli hisoblanadi. Gerilla kuchlari hisoblangan idora tomonidan uyushtirilgan harakatlarni esa AQSH qo'shinlari amalga oshirishga qiyoslab bo'lmaydi. Buning sababi, AQSHning turli hildagi yordami to'xtagandan keyin ham, idora tomonidan Nikaraguaga qarshi harakatlarning to'xtamaganligidan ko'rish mumkin. Shu sababli aksilhukumat kuchlari bo'lgan idoraning AQSHga mutlaq bog'liqligi (complete dependence) haqiqatdan yiroq. Albatta, AQSHning idorani go'llab-quvvatlash darajasiga qaraladigan bo'lsa, idoraga nisbatan AQSHning moliyaviy va harbiy (o'qitish, tayyorlash, rejalash kabi) yordami haqiqatan ham ko'rsatilgan bo'lsa-da, idora harakatlarini AQSHga to'laligicha nisbat berib bo'lmaydi. 1979-yil iyul oyidan 1981-yil boshigacha Nikaragua hududi orgali El-Salvador davlatidagi aksilhukumat kuchlari uchun doimiy ravishda qurol yetkazib berish holatlari kuzatilsa-da, ushbu holatlar bo'yicha Nikaraguada javobgarlik borligi to'g'risida yetarlicha dalil mavjud emas edi.

Sudning yurisdiksiyasi.

AQSH tomoni BMT Nizomi odat huquqi (customary law) qoidalarini o'z ichiga to'liq

yutib yuborgan deb da'vo qilsa-da, BMT Nizomi va odat huquqi bir xil deya hisoblash noto'g'ri bo'lib, odat huquqi alohida tarzda mavjuddir. Garchi ularing tarkibi o'xshash bo'lsa-da, ikkisi ham alohida-alohida tatbiq etiladi. Shuningdek, ko'p tomonlama bitimlarda davlatlar ma'lum bir normalaring o'zlariga nisbatan tatbiq etilmasligiga oid qo'shimcha shartni (treaty reservations) nazarda tutishlari mumkin, biroq o'shanday holatlarda ham odat huquqi tatbiq etiladi. AQSH tomoniga ko'ra ikki davlat munosabatlari shu davlatlar o'rtasida tuzilgan bitim bilan tartibga solinishiga qaramasdan, agar ushbu nizoga odat huquqi normalari tatbiq etilsa, unda boshqacha standardda sud qilinishi mumkinligini da'vo qilsa ham, BMT Nizomi odat huquqi normalaridan katta farqi yo'q bo'lib, ikkisi ham bir xil fundamental qoidalardan kelib chiqqanligini aytish joiz. **Kuch ishlatish-** ikki davlat ham BMT Nizomidagi kuch ishlatmaslik qoidasi odat huquqidagi xuddi shunday qoida bilan bir xil ekanligi bo'yicha fikr birdamligiga ega. Ushbu normani yuridik majburiyatga ega odat huquqi sifatida tan olish davlatlarning 1970-yilda tuzilgan Davlatlar o'rtasidagi do'stona aloqalar bo'yicha xalqaro huquq qoidalariga oid BMT Bosh Assambleyasi deklaratsiyasiga nisbatan qarashlaridan kelib chigadi. Shuningdek, "O'ta og'ir shakldagi kuch ishlatish" bilan "uncha og'ir bo'lmagan shaklda kuch ishlatish" masalasini o'zaro ajratish lozim bo'lib, 1970-yilgi deklaratsiyada keyingi turdagi kuch ishlatish tilga olingan. **O'zini himoya qilish-** BMT Nizomining 51-modddasi va 1970-yilgi deklaratsiyaga ko'ra, davlatlarning yakka tarzda va jamoaviy tarzda o'z-o'zini mudofaa qilishlari odat huquqiga tayanadi. O'zini mudofaa qilishning sharti sifatidagi kuch ishlatishga rasmiy armiya tomonidan uyushtirilgan hujumdan tashqari unga teng keladigan harakatni qurolli guruhlarni jo'natish orqali amalga oshirish ham kiradi. Qurolli yoki logistik yordam ko'rsatish orqali isyonchilarga yordam berish qurolli hujum emas. Buning o'rniga u boshqa davlatlarning ichki yoki tashqi ishlariga tahdid yoki kuch ishlatish yoki aralashish sifatida qaralishi mumkin. Odat huquqiga ko'ra qurolli hujumga uchraganlik to'g'risidagi deklaratsiya va qurbon bo'lgan davlatning yordam so'rab qilgan murojaati jamoaviy o'z-o'zini mudofaa qilishning shartlaridandir. **Ichki ishlarga aralashmaslik-** davlatning ichki ishlariga aralashmaslik odat huquqiga aylangan bo'lib, har bir suveren davlatning tengligi asoslaridan hisoblanadi. Siyosiy, iqtisodiy va boshqa sohalarda davlatning erkin tanloviga qarshi majburlovchi choralarining ko'rilishi noqonuniy aralashuv bo'ladi. Shu paytgacha ham aksilhukumat kuchlariga nisbatan o'zga davlatlarning aralashuvi ishlari ko'p kuzatilgan bo'lsa-da, shu sababli ham o'zga davlatlarning ichki ishiga aralashish huquqiga egalik kelib chiqmaydi. Qurolli hujum darajasida bo'lmasa ham, kuch ishlatish orqali ichki ishlarga aralashishga qarshi shunday kuch ishlatish qurboniga aylangan davlatning yana kuch ishlatish bilan javob bera olish masalasi ushbu ishning yechimi uchun zarur emas.

Yuqoridagi normalardan kelib chiqib, AQSHning xatti-harakatlari quyidagicha baholanadi. Birinchidan, AQSHning Nikaragua portlarini minalashtirishi va o'sha davlatning portlari, neft-gaz omborlari va dengiz kuchlari bazasiga hujumi kuch ishlatishning ta'qiqlanishi prinsipiga zid keladi. Idoraning qurol bilan ta'minlanishi va tayyorgarlikdan o'tkazilishi kuch ishlatish va kuch ishlatish bilan tahdid qilishga teng kelsa ham, moliyalashtirish masalasi ichki ishlarga aralashish bo'lgani bilan kuch ishlatish hisoblanmaydi. Ikkinchidan, AQSH harakatlari jamoaviy o'zini himoya huquqi (right of collective self-defense) bilan asoslansa bo'ladimi savoli bo'yicha, El Salvador, Gonduras, Kosta Rika davlatlarining hech biri Nikaraguadagi Sandinistlar harakati tufayli qurolli hujumga uchraganligi to'g'risidagi deklaratsiya e'lon qilinishi yoki yordam so'rab murojaat qilishlar

kuzatilmagan. Shu sababli jamoaviy o'zini himoya qilish huquqidan foydalanish shartlari to'liq bajarilmagan. Uchinchidan, AQSHning idoraga moliyaviy yordami, ularni tayyorgarlikdan o'tkazishi, qurol bilan ta' minlashi ichki ishlarga aralashmaslik prinsipiga ochiqdan ochiq zid keladi. Qurolli hujumga etib bormagan kuch ishlatish bo'yicha esa kuch ishlatishni o'z ichiga olgan jamoaviy o'zini mudofaa qilish chorasini qo'llab bo'lmaydi. Shunday holatlarda, zararga uchragan davlat uchun muvozanatni saqlagan holatdagi chora-tadbirlar ko'rish mumkin bo'lsa ham, kuch ishlatgan davlatga nisbatan uchinchi bir davlat tomonidan xuddi shunday kuch ishlatish chorasining ko'rilishi xalqaro huquq qoidalariga mos kelmaydi. To'rtinchidan, idora tomonidan yetkazilgan gumanitar zararlarning tegishliligi AQSHga mansub bo'lmasa ham AQSH tomonidan aksilhukumat kuchlariga ruhiy strategiya qo'llanmasining berilishi gumanitar huquqqa zid harakatlarni qo'llab-quvvatlashdan tiyilish majburiyatiga xilof harakat hisoblanadi.

Xulosa.

Odat huquqidagi kuch ishlatmaslik prinsipi va o'zini mudofaa qilish huquqi to'g'risida to'xtaladigan bo'lsak, kuch ishlatish masalasi aralashgan nizoni BMT Xalqaro Sudiga havola etish Nikaragua qarshi AQSH ishigacha kam kuzatilgan holat edi. Ushbu ish kuch ishlatish masalasi bo'yicha xalqaro huquqdagi turli qoidalarning tarkibini aniqlashtirish bo'yicha yetakchi ish (leading case) bo'lib, bundan keyingi Xalqaro Sud qarorlari va konsultativ xulosalari ham ushbu ishda berilgan qarorlarni qo'llab quvvatlab kelmoqda. E'tiboringizdagi nizoda AQSH tomonidan tuzilgan ko'p tomonlama bitimda istisno masalasi bo'lganligi uchun BMT Nizomi kabi ko'p tomonlama bitimga asoslanib, ushbu nizoni hal etishning iloji bo'lmadi. Shu sababli ham sud xalqaro odat huquqiga asoslangan holda masalani ko'rib chigishga majbur bo'ldi. Shunga qaramasdan, sudning xalqaro odat huquqidagi qoidalari borligini tasdiqlab, ularning davlatlar tomonidan yurudik majburiyat olib keladigan qoida sifatida talqin etish uchun 1970-yilgi BMT Bosh Assambleyasi deklaratsiyasi kabi hujjatlarga havola keltirishga majbur bo'lgani keyinchalik tanqidga uchragan. Boshqa tomondan esa davlatlar amaliyoti bo'yicha, qoidalardan farqli harakatlari oddiygina "noqonuniy" deya hukm chigargan. Qurolli hujum va uning darajasiga chiqmaydigan kuch ishlatish masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, Sud o'z qarorida kuch ishlatishni o'ta og'ir shakldagi kuch ishlatish (qurolli hujum) bilan uncha og'ir bo'lmagan kuch ishlatish (qurolli hujum darajasiga chiqmaydigan kuch ishlatish) masalasini o'zaro ajratib, o'zini mudofaa qilish huquqi faqatgina kuch ishlatishning o'ta og'ir shakli paytidagina ruxsat berilishini bayon qiladi. Boshqa tomondan, uncha og'ir bo'lmagan kuch ishlatish- qurolli hujum emasligi uchun o'zini mudofaa qilish huquqidan foydalanib bo'lmasa-da, noqonuniy tarzda davlatning ichki ishiga aralashish bo'lgani uchun zararga uchragan davlat mutanosib qarshi choralar ko'rish mumkin deb qaror chiqardi. 1970-yilgi BMT deklaratsiyasining kuch ishlatish orqali qasos olmaslikka oid normasini e'tiborga oladigan bo'lsak, avvalgi nazariyaning asosligiga shubha paydo bo'ladi. Nodavlat subyekti harakatining davlatga tegishliligi masalasi esa AQSH qo'llab-quvvatlagan idorasining gumanitar huquqiga zid harakatlariga nisbatan AQSH javobgarligini keltirib chiqaradimi? Yugorida ko'rilganidek taraflar bu masalani ham tortishishgan. Bu masala yuzasidan sud nodavlat subyektning har bir harakatining tegishliligi masalasi uchun "samarali nazorat" (effective control) o'Ichamini bayon gilib, ushbu o' Ichamga muvofiq idoraning harakatlarini AQSHga nisbat bermaydi. Sobiq Yugoslaviya Xalqaro Jinoyat Sudi (ICTY) 1999-yilgi Tadij ishi bo'yicha chiqargan qarorida "umumiy nazorat" (overall control) nomli

boshqacha o'Ichamni o'rtaga tashlagan bo'Isa-da, BMT Xalqaro Sudi 2007-yildagi Genotsid Konvensiyasining tatbiq etilish bo'yicha nizoda Tadij ishida ICTY chigargan qarori tanqid qilgan.

Xulosa qilib aytganda, Xalqaro sud (ICJ) ko'rib chiqilgan Nikaragua AQShga qarshi ish kuch ishlatish, o'zini o'zi himoya qilish va davlatning ichki ishlariga aralashmaslik to'g'risidagi xalqaro huquq normalarini qo'llashni tushuntirishda muhim lahza bo'ldi. Qo'shma Shtatlarning Nikaraguadagi hukumatga qarshi kuchlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha harakatlaridan kelib chiqqan nizo ICJ tomonidan keng qamrovli huquqiy tahlilga olib keldi. Sud xulosalarida Qo'shma Shtatlar tomonidan sodir etilgan qonunbuzarliklar, jumladan, Nikaragua portlarini qazib olish, isyonchi kuchlarni qo'llab-quvvatlash va Nikaragua ichidagi turli nishonlarga hujum qilish kabilar qayd etilgan. Kollektiv o'zini o'zi mudofaa asoslarini rad etish va AQShning xalqaro odatlar va maxsus shartnomalar bo'yicha o'z majburiyatlarini buzganligini aniqlash xalqlarning suvereniteti va siyosiy mustaqilligini hurmat qilish muhimligini ta'kidlaydi. AQSh hukumati protsessda ishtirok etishdan bosh tortganiga va Nikaragua bilan do'stlik shartnomasini bekor qilganiga qaramay, ICJ yurisdiksiyani saqlab qoldi va belgilangan huquqiy tamoyillar asosida ishni davom ettirdi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomi kabi ko'p tomonlama shartnomalardan alohida xalqaro odat huquqiga sudning alohida e'tibor qaratilishi ushbu normalarning doimiy dolzarbligini ta'kidlaydi. Qarorda nodavlat tuzilmalarning xatti-harakatlari uchun davlat javobgarligi masalasi ham ko'rib chiqildi. "Samarali nazorat" tushunchasi harakatlarni belgilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, sud agentlikning partizan kuchlari hisoblangan ayrim xatti-harakatlarini to'g'ridan-to'g'ri Qo'shma Shtatlar bilan bog'lash mumkin emas degan xulosaga keldi. Ushbu ish muhim pretsedentlarni o'rnatgani va xalqaro huquqning rivojlanishiga hissa qo'shgani uchun u kuch ishlatish va davlat suverenitetini himoya qilish bilan bog'liq kelajakdagi nizolar uchun qo'llanma bo'lib xizmat qiladi. ICJning xalqaro odatlar huquqi tamoyillarini qo'llab-quvvatlash va ushbu normalarni buzganlik uchun javobgarlikni ta'minlash majburiyati yanada adolatli va tartibli xalqaro tizim uchun asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xalqaro Jinoyat sudi to'plami. Nikaragua AQShga qarshi keysi. 1984-yil.
2. BMT nizomi. San-Fransisko, 1945-yil.
3. Xalqaro ommaviy huquq bo'yicha sud amaliyoti (keyslar to'plami), o'quv qo'llanma. Umirdinov A.I. va Xakimov A.M. TDYU 2018-yil.
4. Xalqaro huquq bo'yicha keyslar to'plami. TDYU, 2024-yil.